

Asia: VN/8566/2021

Sosiaali- ja terveystieteiden korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke (SOTEKO)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot loppuraportista

Hankkeessa keskityttiin vahvasti koulutukseen, mutta samalla olisi voinut vahvistaa sote-alan tutkimus- ja innovaationäkökulmaa, jota hyvinvointialueet uudistamistyössään voisivat hyödyntää nopeasti. Samalla siinä olisi voinut hyvin yhdistää ylempien ammattikorkeakoulujen vahvan potentiaalin osaamisen tuottamisessa ja tutkimuksessa.

Hankkeessa yhdistettiin koulutuksen ja työelämän näkökulmaa. Kuntoutuksen korkeakoulutus rajattiin pois, joka ei ratkaisuna ollut perusteltu. Kuntoutuksen osaamista tarvitaan tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskuksissa.

Kansainvälisyysnäkökulma ja opintopolkujen tarkastelu jäivät vähäisiksi. Raportti ei arvioinut sosionomi YAMK -tutkinnon osaamista ja sen vastaavuutta sosiaalityön maisteriohjelmaan. Myös sosiaalialan kandidaatin tutkinnon ja maisteritutkinnon väliset opintopolut kaipasivat tarkempaa tarkastelua. Raportin ehdotukset jäävät kuvaavalle tasolle ja tarvitsevat jatkotyötä. Raportti tarjoaa kuitenkin kattavan kuvauksen nykytilanteesta ja sisältää hyödyllisiä suosituksia koulutuksen kehittämiseksi.

Näkemyksenne koskien ehdotuksia sosiaalialan siirtymien sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 1-6)

Sosiaalialan koulutusjärjestelmän siirtymien tulisi olla sujuvia ja että opintojen yhtenäistämistä tulee kannattaa. Kuitenkin ehdotus, että suoraan maisterin tutkintoon valittavilta vaadittaisiin 60 opintopisteen täydentäviä opintoja, ei ole kannatettava. Sosionomi (AMK)- ja kandidaatin tutkintojen tulisi näyttäytyä tutkinnon viitekehyksen mukaisesti samantasoisina, ja opinnäytteiden arvioinnissa tulisi ottaa huomioon niiden samanarvoisuus. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota sosiaalialan ammattilaisten tulevaisuuden osaamistarpeisiin suhteessa eri tutkintoihin. Ammattikorkeakoulut kouluttavat työelämän tarpeiden mukaisin osaamistavoittein ja siksi ensisijaisuus on tutkinnon työelämärelevanttius.

Raportin ehdotukset jäävät usein julkilausumatasolle ja keskittyvät enemmän yliopistoihin. Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta tarvitaan jatkoprosessia ja laajempaa tarkastelua

sosionomitutkinnon tuottaman osaamisen suhteesta sosiaalityön maisteritutkintoon. Pidämme esitettyjen siltaopintojen määrää liian laajana, myös opinnäytetöiden tasovaatimuksen tulisi olla sama molemmissa tutkinnoissa. Sosiaalityön lainsäädännön muutostarvetta ja sosionomi (YAMK) -tutkinnon osaamisen hyödyntämistä haasteellisissa tehtävissä tulisi myös arvioida.

Myös ylempien ammattikorkeakoulututkintojen siirtymää jatko-opiskelijaksi tohtoritutkintoon sekä sosionomi YAMK -tutkinnon rinnasteisuutta maisterin tutkintoon tulisi tarkastella. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattilaisten tulevaisuuden osaamistarpeiden ja työnjakojen kehittämistä tulee tarkastella valtakunnallisesti.

Yhteinen opetussuunnitelmien tarkastelu voi hyödyttää sekä koulutusta että työelämää. Huomiota tulisi kiinnittää paitsi hyvinvointialueiden tarpeisiin myös muiden sosiaali- ja terveysalan toimijoiden osaamisen ja kehittymisen tarpeisiin.

Tulevaisuudessa tärkeää olisi tarkastella sosiaali- ja terveysalalla yhä enemmän osaamista eikä liian kapeita pätevyysvaatimuksia.

Mitä sosiaalialan siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamamme organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Sosiaalialan koulutuksen kehittämisessä on tärkeää varmistaa koulutusorganisaatioiden tasavertainen osallistuminen ja käynnistää keskustelu nykyisen kelpoisuusasetuksen avaamisesta sosiaalialan osaamispotentiaalin kokonaisvaltaisempaa huomioimista varten. Savonia voi osallistua opetussuunnitelmavertailuun ja sosiaalialan tutkintojen kompetenssivertailuun, jotta varmistetaan opintojen yhdenmukaisuus. Sitoudumme omalta osaltamme valtakunnallisiin toimenpiteisiin, jotka pyrkivät edistämään siirtymiä sosiaalialan tutkintojen välillä. Siltaopintojen määrää tulisi pyrkiä vähentämään ja noudattamaan Bolognan prosessia, joka edistää opintojen kansainvälistymistä ja vertailtavuutta.

Ennakointi ja ennakkovaikutusten arviointi ovat tärkeitä osia koulutuksen kehittämisessä. Kannustamme kokeilukulttuurin edistämistä ja ohjaamaan valtionrahoitusta ketteriin kokeiluihin ympäri Suomen. Näiden kokeilujen avulla voidaan hankkia lisätietoa lainsäädännön ja viranomaisohjeiden toimivuudesta sekä kuulla kentän ääntä. Savonia on valmis osallistumaan kokeiluihin ja tekemään arviointeja yhdessä eri toimijoiden kanssa. Lisäksi olemme kiinnostuneita kokeilemaan uudenlaisia pedagogisia ratkaisuja sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tuloksia omassa toiminnassamme.

Näkemyksenne koskien ehdotuksia terveysalan koulutuksen siirtyminen sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 7-11)

Kohdissa 7 ja 8 esitetyt opiskelijavalinnan edellytykset, jotka sallivat soveltuvan alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden valinnan suoraan maisteriohjelmaan, ovat kannatettavia. Kuitenkin ehdotettu 60 opintopisteen määrä täydentäviä opintoja on liian suuri, ottaen huomioon kandidaatin ja amk-tutkinnon tutkinnon viitekehysten samantasoisuuden. Suosituksen tavoite, että täydentävien opintojen määrä olisi mahdollisimman vähäinen, on kannatettava. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välinen opetussuunnitelmavertailu on myös kannatettava. Kohdassa 11 mainittu opetusyhteistyö ja

ristiinopiskelu eivät kuitenkaan ole mahdollisia ehdotetun 30 opintopisteen laajuudelta johtuen sairaanhoitajan tutkinnossa vaadittavasta pakollisesta harjoittelusta. Lisäksi ehdotus enintään 60 op täydentävistä opinnoista siirtymisessä ammattikorkeakoulusta yliopistoon on liian suuri, ja ammattikorkeakoulujen perustutkintojen ja yliopistojen kandidaattitutkintojen opetussuunnitelmien vertailu ja rinnastaminen olisi parempi ratkaisu. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulisi yhdessä tarkastella opetussuunnitelmiaan ja ymmärtää myös niiden erilaisuuden rikkaus. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota siihen, miten koulutukset vastaavat yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin sekä tutkitun tiedon ja käytännössä testatun tiedon merkitykseen korkeakouluille ja hyvinvointialueille

Mitä terveystalan siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamamme organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Toimeenpanossa tulee huomioida molemmat koulutussektorit tasavertaisina, mukaan lukien ammattikorkeakoulun osallistuminen opetussuunnitelma- ja kompetenssivertailuihin. Ristiinopiskelun ja opetusyhteistyön suunnittelussa on otettava huomioon sairaanhoitajakoulutuksen direktiivein säädetyn opiskelun ja ennenkaikkea harjoittelun vaatimukset. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen valtakunnalliseen yhteistyöhön. Olemme valmiit tunnistamaan ja kehittämään hyvinvointialueiden ennaltaehkäisevien ja eri tasoisten palvelujen yhdyspintoja työelämäpalautteen perusteella.

Näkemyksenne ehdotuksista kaksoistutkintojen kehittämiseksi (ehdotukset 12-13)

Kaksoistutkintoihin esitetyt ratkaisut on selvitetty laajasti ja esitetyt ehdotukset ovat selkeät ja perustellut. Niistä syntyi sote-ryhmässä yksimielisyys ja kannatamme esitystä kaikilta osin.

Mitä kaksoistutkintoja koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamamme organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Kannatamme ehdotusta jonka mukaan sairaanhoitajatutkinnon suorittaneet (laillistetut sairaanhoitajat) voisivat suorittaa erikseen säännellyn terveydenhoitaja- tai ensihoitajakoulutuksen. Koulutuksen suorittaneet laillistettaisiin terveydenhoitajana tai ensihoitajana.

Näkemyksenne korkeakoulujen sosiaali- ja terveystalan vetovoimaa ja harjoittelua koskevista ehdotuksista (ehdotukset 14-35)

Ehdotuksia vetovoiman ja harjoittelun kehittämiseksi sosiaali- ja terveystalan korkeakoulutuksessa on esitetty, mutta ne jäävät yleiselle tasolle. Suositukset koskevat muun muassa erikoistumis- ja täydennyskoulutuksen kehittämistä yhdessä työelämän kanssa osaamisen uudistamiseksi. Lisäksi korostetaan laadukasta harjoittelua ja kansainvälisten opiskelijoiden tukemista harjoittelupaikkojen saamisessa. Harjoittelun palkallisuus ja monialainen yhteistyöosaaminen korostuvat myös suosituksissa.

Korkeakoulujen tulee seurata tarkasti alan vetovoiman suuntaa, mukaan lukien hakijamäärien, keskeyttäneiden ja alalta poistuvien määrät. Lisäksi raportissa ehdotetaan erikoistumiskoulutusten tarkastelua urapolkuna ja organisaatioiden johtamisen koulutuksen kehittämistä työhyvinvoinnin tukemiseksi ja monialaisen osaamisen johtamiseksi. Harjoittelun sujuvuutta ja laadukkuutta on parannettava, ja kansainvälisten opiskelijoiden ohjausta ja kielitaitoa on vahvistettava.

Palkallisen harjoittelun edistäminen, harjoittelupaikkojen riittävyys ja monipuolisuus sekä selkokielen koulutuksen tarjoaminen ovat tärkeitä kehittämiskohteita. Lisäpanostusta tarvitaan

työelämän tukemiseen ja uusien toimintamallien kehittämiseen. TKI-toiminnan roolia sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa on myös syytä vahvistaa.

Mitä vetovoimaa ja harjoittelua koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Ehdotuksissa korostetaan työelämätahojen aktiivista osallistumista vetovoiman ja harjoittelun kehittämisessä sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksessa. Koulutuksen rooli on tärkeä, mutta yksin se ei riitä edistämään vetovoimaa, harjoittelupaikkojen lisäämistä, ohjauksen onnistumista ja sukupuolten tasa-arvoa alalle hakeutumisessa. Raportti korostaa jo olemassa olevia hyvin toimivia harjoittelumalleja, joita tulisi laajalti hyödyntää sekä harjoittelussa että kansainvälisten opiskelijoiden rekrytoitumisen edistämässä. Työelämän kanssa yhteistyössä voidaan luoda positiivista mielikuvaa alasta ja ohjata opiskelijoita monialaisiin harjoitteluympäristöihin.

Savonia sitoutuu osallistumaan vetovoiman lisäämiseen ja harjoittelun kehittämiseen monialaisesti yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Näkemyksenne jatkuvaa oppimista koskevista ehdotuksista (ehdotukset 36-42)

Jatkuva oppiminen on oleellinen osa sosiaali- ja terveysalan veto- ja pitovoimaa. On tärkeää rakentaa sote-alan ammattilaisille urapolkuja, joihin liitetään jatkuvan oppisen erilaisia elementtejä. Kuitenkin keskeistä on samalla keskustella resursseista. Tällä hetkellä hyvinvointialueilla on varmasti tahtoa osaamisen kehittämiseen, mutta odotus on, että koulutus olisi ainakin osittain tuettua. Ehdotammekin, että STM ohjaa myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kouluttamiseen erillistä rahoitusta lääkärikoulutuksen tapaan. Erityisesti tämä koskettaa erikoistumisopintoja.

Täydennyskoulutuksen osalta on tarpeellista toteuttaa tiivistä työelämäyhteistyötä ja suunnata koulutus vastaamaan mahdollisimman hyvin työelämän tarpeisiin. Koulutusvaje on suurta, erityisesti hyvinvointialueilla, joissa halutaan yhdenmukaistaa osaamista ja painottaa laajempia koulutuksia. Täydennyskoulutuksesta annettava asetus on tärkeä, ja siinä on otettava huomioon sekä hyvinvointialue- että YTA-alueitasoinen yhteistyö. Raportissa olisi voinut olla ehdotus osaamisen ennakkointirakenteiden osalta. Suosituksessa ehdotetaan erikoistavien moduulien profiloimista korkeakoulujen TKI-toiminnan mukaisesti. TKI-toiminta tuottaa merkittävää tietoa koulutuksen käyttöön ja osaamisen uudistamiseen, mutta TKI-toiminnan rahoituslähteet eivät jäsenny tutkinto-ohjelmien erikoisalojen mukaisesti.

Mitä jatkuvaa oppimista koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Moduulien ja pienten osaamiskokonaisuuksien hyödyntämisessä on otettava huomioon korkeakoulujen autonomia sekä sekä eri koulutuskokonaisuuksien resursointi. Täydennyskoulutuksen rahoitus ja työelämän rooli osaamisen tunnustamisessa on myös otettava huomioon. Ammattikorkeakoulut pyrkivät tiiviiseen yhteistyöhön sekä YTA-alueen että hyvinvointialueiden kanssa, tarjoten laadukkaita täydennyskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen kokonaisuuksia. Osallistumme kehittämistyöhön erikoistavien moduulien luomiseksi.

Näkemyksenne mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämisestä (ehdotukset 43-50)

On hyvä, että raportissa nostetaan esille mielenterveys- ja päihdetyön osaaminen. Erityisen tärkeää on vahvistaa osaamista suhteessa matalan kynnyksen palveluihin ja varhaiseen tukeen.

Mitä mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämistä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Mielenterveys- ja päihdetyön riittävä osaaminen tulisi varmistaa myös ensihoitajien, kätilöiden ja osaltaan myös esimerkiksi fysioterapeuttien koulutuksessa. Savonia on valmis kehittämään mielenterveys- ja päihdetyön erikoistumiskoulutusta ja myös pienempiä moduuleita tukemaan eri ammattilaisten mielenterveys- ja päihdetyön osaamista.

Näkemyksenne sote-uudistusten edellyttämiä osaamistarpeita koskevista ehdotuksista (ehdotukset 51-54 ja luku 7)

Ehdotukset yhteistyön ja kehittämisen osalta ovat hyviä, mutta tarvitaan lisää konkretiaa ja toimenpiteitä niiden toteuttamiseksi. Raportin ehdotukset jäävät yleiselle tasolle.

Eryteisesti ehdotus monialaisten opintojen lisäämisestä sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa uusien näkökulmien avulla on kannatettava, samoin kuin ristiinopiskelun esteiden purkaminen.

SOTE-uudistuksen osaamistarpeisiin vastaaminen vaatii systemaattista yhteistyötä korkeakoulujen, työelämän ja hyvinvointialueiden välillä. Kaksikieliset tutkinto-ohjelmat ovat hyvä ratkaisu kansainvälisen työvoiman integroimiseksi sosiaali- ja terveysalalle.

Digitaaliset ratkaisut ja pienet osaamiskokonaisuudet ovat tärkeitä tulevaisuuden työelämän osaamisen kehittämisessä ja ammattikorkeakoulujen profiloitumisessa.

Yhteistyörakenteiden muodostaminen ja systemaattinen koulutustarpeiden kartoitus ovat tärkeitä hyvinvointialueiden ja ammattikorkeakoulujen välisessä yhteistyössä. Johtamiskoulutuksen korostaminen on myös tarpeellista, erityisesti sote-johtamisen näkökulmasta. Ammattikorkeakoulujen Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ovat hyvä väline johtamisen ja esihenkilötyön kehittämiseksi.

Viklund Esa
Savonia-ammattikorkeakoulu